

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 9, 2021 | 30.09.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.9.17](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.9.17)

УДК 657.1.011.56

О. М. Петрук,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів і кредиту,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
ORCID ID: 0000-0002-5351-5679*

І. Л. Грабчук,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
ORCID ID: 0000-0003-3664-7765*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ІТ-КОМПАНІЙ: ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

O. Petruk

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Finance and Credit, State University «Zhytomyr Politechnika»
I. Hrabchuk*

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Information Systems in Management and Accounting
State University «Zhytomyr Polytechnic»*

ORGANIZATION OF ACCOUNTING FOR IT COMPANIES: THE IMPACT OF DIGITALIZATION

Застосування цифровізації ІТ-компаніями змінює як їх зовнішнє середовище, так і внутрішні процеси. Активне впровадження цифрових технологій в процеси управління відкриває нові можливості для передачі, обробки, зберігання облікової інформації. Метою статті є виявлення особливостей організації обліку в ІТ-компаніях в умовах цифровізації. Обґрунтовано чому на сучасному етапі ІТ-компаніям вигідно передавати облікові функції на аутсорсинг. Розкрито порядок вибору програмного забезпечення для ведення обліку за умови такої форми організації обліку. На основі критичної оцінки праць науковців та виявлених особливостей діяльності ІТ-компаній розширено перелік питань, відповіді на які виступатимуть критеріями вибору бухгалтерського програмного забезпечення. За умови комплексного рішення автоматизації бізнес-процесів в ІТ-компаніях визначено, які варіанти організації ERP-систем доцільно їм обирати.

The digitalization of the economy leads to significant changes in the activities of IT companies. It stimulates the development of their activities, requires the introduction of modern digital technologies to manage their activities.

The use of digitalization by IT companies is changing both their external environment and internal processes. Active introduction of digital technologies in management processes opens new opportunities for transmission, processing, storage of accounting information.

The purpose of the article is to identify the features of the organization of accounting in IT companies in the context of digitalization. To achieve this goal, the following elements of the organization of accounting are characterized, which are the form of organization and the form of accounting.

The methodological basis of the study were general scientific methods of cognition: observation, generalization, comparison, deduction, induction.

Peculiarities of accounting organization in IT companies are due to the peculiarities of the organization of these companies in the direction of tax optimization. This allowed to justify the feasibility of outsourcing accounting functions by IT companies. Choosing a specific accounting software product is a difficult task for the head of an IT company. This issue should be addressed by both the manager and the accounting staff. The procedure for selecting software for accounting under this form of accounting is revealed.

A critical assessment of the work of scientists in terms of determining the requirements for the choice of accounting software. Features of activity of IT companies are described. This allowed to expand the list of questions to justify the criteria for selecting accounting software for IT companies (availability of cloud version of the program; availability of tools for reporting by sections defined by users; the possibility of updating the software by full-time employees of the IT company; possibility of integration with other programs).

Under the condition of the complex decision of automation of business processes in the IT companies variants of the organization of ERP-systems are defined.

Ключові слова: *IT-компанія; IT-сфера; цифровізація; організація обліку; аутсорсинг..*

Keywords: *IT company; IT sphere; digitalization; accounting organization; outsourcing.*

Актуальність дослідження. Поняття «цифровізація» та «IT-сфера» на офіційному рівні використовуються для розкриття векторів розвитку української економіки на найближчі десять років [6]. Показники розвитку IT-галузі в Україні це підтверджують. Так, у 2020 р. обсяг експорту IT-послуг становив 5 млрд дол США, що майже на 20 % перевищує аналогічний показник у 2019 р. [1]. Крім того, до цілей Міністерства цифрової трансформації України до 2024 р. зараховано збільшення частки IT у ВВП до 10 %.

За таких умов актуальність питань, пов'язаних з організацією діяльності IT-компаній як учасника цифрових трансформацій, набуває особливого значення. Враховуючи, що ефективна організація обліку з врахуванням інноваційних технологій та методів оптимізації бізнес-процесів більш оперативна та вищого якісного рівня формує інформаційне забезпечення управління діяльністю IT-компанії, необхідно визначати елементи організації обліку з врахуванням особливостей переходу на нові принципи цифрової економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основна мета дослідження полягає у виявленні особливостей організації бухгалтерського обліку в IT-компаніях в умовах цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Окремі аспекти впливу цифровізації на розвиток обліку як в частині методичних, так і організаційних питань розкриваються в працях Н.В. Курган, Г.І. Ляхович, О.І. Малишкіна, Л.Ф. Соколенко, Н.Л. Шишковой. Проте більшість науковців розкривають особливості цифровізації, її основні тренди, однак не конкретизують вплив який вона здійснює на суб'єктів господарювання, зокрема в IT-сфері. Враховуючи значення IT-компаній в процесах цифровізації, розкриття особливостей організації управління їх діяльністю, зокрема в частині організації обліку, вимагає подальших наукових досліджень.

Вклад основного матеріалу. Цифровізація на будь-якому підприємстві призводить до змін зовнішнього (в частині взаємодії з державними органами, контрагентами) та внутрішнього (охоплюючи, зокрема, процеси в сфері управління) середовища. Компанії, які здійснюють свою діяльність в IT-сфері, зазнають впливу цифровізації з двох боків:

- в ході здійснення господарської діяльності – як фактору зростання попиту на їх послуги та продукти;
- при організації процесів в цих компаніях – як фактору, що визначає порядок роботи персоналу, обробки інформації, організації бізнес-процесів тощо.

Зростання попиту на продукцію та послуги IT-компаній цілком зрозуміле та впливає з самої сутності процесу цифровізації. Активне впровадження цифрових технологій в різноманітні сфери життя та сектори економіки призводить до зростання кількості замовлень щодо розробки програмного забезпечення, його впровадження або/та надання інших послуг даної спеціалізації.

Не можемо не погодитися з Л.Ф. Соколенко в частині того, що умови цифровізації світової економіки та відповідні процеси цифровізації бізнес-процесів компаній вимагають переосмислення особливостей теорії,

методології та організації бухгалтерського обліку, та прикладних аспектів реалізації його можливостей [7, с. 46]. Розкриття особливостей впливу цифровізації на організацію функцій управління в ІТ-компанії, зокрема і бухгалтерського обліку, вимагає конкретизації.

Особливості організації обліку в ІТ-компаніях зумовлені особливостями організації діяльності цих компаній в напрямку оптимізації оподаткування. Більшість українських ІТ-компаній співпрацює з фізичними особами підприємцями, що є вигіднішим на сучасному етапі порівняно з оформленням працівника в штат. Але враховуючи, що ці фізичні особи-підприємці працюють над завданнями ІТ-компанії, над одними проєктами, то доцільно аби облікові функції виконував один суб'єкт.

Ведення обліку в ІТ-компанії штатним бухгалтером, який супроводжуватиме також і фізичних осіб-підприємців, що надаватимуть послуги в сфері ІТ, може привернути увагу контролюючих органів. За такої ситуації кращим є передача ведення обліку сторонньому суб'єкту, тобто залучення фахівців на умовах аутсорсингу, які, в свою чергу, з кожною фізичною особою-підприємцем укладуть окремі договори на бухгалтерське обслуговування.

В Україні впроваджується спеціальний правовий режим для ІТ-індустрії «Дія City», що передбачатиме також і нові форми ведення зайнятості GIG. Водночас у ІТ-компанії буде вибір щодо форми найму – співпраця з фізичними особами-підприємцями, працевлаштування за GIG-контрактом або введення в штат працівника. Обрання конкретного варіанта суттєво впливає на форму організації бухгалтерського обліку і, в першу чергу, на обрання інсорсингу або аутсорсингу.

Цілком зрозумілим є той факт, що ведення бухгалтерського обліку відбувається з використанням сучасного програмного забезпечення.

Забезпечити високий рівень продуктивної діяльності об'єкта здатна налагоджена централізована ІТ-система управління процесами [8]. Великим ІТ-компаніям, облік яких ведеться штатним працівником або бухгалтерською службою, доцільно віддати перевагу комплексним рішенням автоматизації бізнес-процесів із допомогою сучасних ERP-систем.

Обґрунтовуючи доцільність варіантів організації ERP-системи, з огляду на масштаб бізнесу вітчизняного підприємства, Н.В. Курган наводить пропозиції для обрання ERP-рішень для ІТ-компаній середнього розміру. Зокрема, науковець вказує, що вони можуть обрати як варіанти доопрацювання стандартизованої ERP-системи для задоволення індивідуальних запитів, IaaS-рішення, PaaS-рішення, що вимагають програмного обслуговування штатними фахівцями-програмістами, так і варіант придбання ліцензійної ERP-системи із встановленням на власні комп'ютери або хмарне SaaS-рішення [3]. Не можемо не погодитися в тому, що ІТ-компанії мають можливості доопрацювання «...стандартизованої ERP-системи для задоволення власних індивідуальних запитів управління, спроможні формувати індивідуальну мережеву топологію, здійснювати подальший програмний супровід та адміністрування» [3].

Якщо ж облік ведеться на умовах аутсорсингу, варто враховувати ряд факторів. Так, ІТ-компанії на відміну від установ та організацій інших сфер діяльності, для яких є обов'язковою присутність працівників та рух значних матеріальних цінностей, не мають необхідності в оперативному створенні та передачі великої кількості первинних документів до суб'єкта ведення обліку. Тому і вимоги щодо організації співпраці між аутсорсером (суб'єктом надання бухгалтерських послуг) та підприємством-замовником (ІТ-компанією) є спрощеними. Немає потреби у постійному відвідуванні ІТ-компанії, первинні документи (зовнішні і частково внутрішні, які формуються працівниками) можуть накопичуватися і передаватися через визначені проміжки часу. Дані щодо виконаних обсягів робіт працівниками-учасниками ІТ-проєктів також можуть узагальнюватися через відповідальних осіб і передаватися для обробки та відображення відповідної інформації в обліку. Враховуючи можливості та наявні тенденції щодо дистанційної роботи програмістів (основних працівників ІТ-компанії), така система взаємодії є більш ніж прийнятною.

Ляхович Г.І. виділяє чотири моделі співпраці між аутсорсером та підприємством-замовником за умови впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій: надання даних через спеціальні сервіси; імпорт/експорт даних з програмних продуктів підприємства-замовника; «віддалене робоче місце»; облік у хмарному сервісі [4, с. 172]. Для ІТ-компаній, враховуючи специфіку їх діяльності, найбільш прийнятною є остання модель. Хмарні сервіси підходять для ІТ-компаній, які будуть вести облік як на засадах аутсорсингу, так і штатними бухгалтерами. Хоча саме для першого варіанта за умови використання моделей SaaS, DaaS, IaaS, досягається результат, за якого «...бухгалтерське обслуговування стає більш інноваційним і оперативним завдяки комп'ютерній обробці відсканованих первинних документів клієнта» [5, с. 433].

Сучасний ринок програмних продуктів для ведення обліку та подання звітності представлений як вітчизняними, так і зарубіжними продуктами з різних цінкових сегментів та різного функціонального забезпечення.

Вибір конкретного бухгалтерського програмного продукту – важливий крок в ході організації обліку, проте це складне завдання для керівника ІТ-компанії (як відповідальної особи за організацію обліку) та суб'єкта ведення обліку. Саме останній учасник безпосередньо виконуватиме основні функції щодо відображення інформації про господарські операції в програмному забезпеченні, тому, на перший погляд, це повинна бути його прерогатива. Проте керівник ІТ-компанії зацікавлений в самостійному перегляді та користуванні інструментом звітності. Програмні продукти містять найбільш затребувані керівником звіти у вигляді таблиць і діаграм. Тому за умови ведення обліку на засадах аутсорсингу необхідним є узгодження доступу до інформаційної бази керівника ІТ-компанії.

Крім того, специфіка роботи ІТ-компанії вимагає постійного контролю за часом роботи співробітників, оскільки цей показник впливає на вартість ІТ-проєкту. З цієї метою в компаніях, що працюють дистанційно, та яким необхідний моніторинг співробітників, використовуються тайм-трекери. Ці цифрові інструменти:

- дозволяють підвищити ефективність роботи в декілька разів;
- надають розуміння реальних витрат часу, оскільки дозволяють обґрунтувати збільшення витрат часу порівняно з плановими показниками;
- забезпечують надання прозорої звітності за здійсненими витратами ресурсу клієнтам ІТ-компанії та фактичного обґрунтування вартості конкретного ІТ-проєкту.

В умовах цифровізації синхронізація різноманітних цифрових інструментів стає необхідною; не є виключенням в даному питанні і облік, зокрема і аспекти його організації. Погоджуємося з Н.Л. Шишковою, що «до звичних функцій ведення обліку та формування звітності додається необхідність консолідації процесів управління та ІТ-сервісів» [8, с. 148]. Можливість перенесення даних з цифрових інструментів в бухгалтерське програмне забезпечення – це ще одна вимога, яку необхідно враховувати ІТ-компаніям. Причому не обов'язково, що така синхронізація автоматично буде передбачена, фахівці ІТ-компанії можуть власними силами здійснити це налаштування, головне, щоб така можливість була в самому програмному продукті.

Таким чином, для компаній, які здійснюють свою діяльність в сфері ІТ, є особливості, що визначатимуть специфіку форми ведення бухгалтерського обліку. Необхідно також враховувати і загальні вимоги, які висуваються до програмного забезпечення незалежно від сфери діяльності.

Будь-які підприємства під час вибору бухгалтерського програмного забезпечення повинні враховувати такі фактори:

- фінансові вкладення (необхідно враховувати як витрати на придбання самої програми, так і її обслуговування);
- кваліфікація та навчання персоналу (для забезпечення грамотного використання програмного продукту та виключення помилок необхідно володіти навиками роботи з ним або пройти навчання для їх освоєння);
- збої та помилки в роботі програмного забезпечення (недосконалість програмних продуктів можлива внаслідок перевантаження системи, помилок розробників, що особливо характерно для нових продуктів на ринку).

Ці фактори можна впорядкувати у певний перелік питань, які необхідно вирішувати під час розв'язку завдання щодо технічного аспекту форми ведення обліку. Так, М.В. Конєва [2] вказує на необхідність відповіді на такі питання для оцінки та вибору програмного продукту для ефективного впровадження обліку:

- чи розроблений для аналогічної сфери діяльності;
- чи є локальним;
- чи є мережевим;
- чи необхідна адаптація під діяльність підприємства;
- яка вартість ліцензії на 1 робоче місце;
- яка вартість однієї години роботи фахівця з впровадження програми;
- чи необхідно купувати сервер;
- чи необхідна заміна комп'ютерів;
- чи відповідає вартість програмного забезпечення вартості бюджету та очікуванням компанії;
- чи є обмеження за кількістю користувачів;
- де знаходяться компанії, які обслуговують програму;
- чи необхідне періодичне оновлення програмного забезпечення;
- чи влаштовує періодичне оновлення підприємство;
- яким є оновлення програмного забезпечення – безкоштовним чи платним;
- чи задовольнятиме програмний продукт стратегічні цілі в майбутньому;
- чи є можливість тестування програмного продукту на тестовій версії;
- чи існують додаткові безкоштовні послуги з впровадження;
- чи існує безкоштовна послуга з навчання персоналу;
- чи існує платна послуга з навчання персоналу.

Проте наведений перелік питань, на нашу думку, є надмірним, а деталізація окремих аспектів, зокрема щодо оновлення, – необґрунтованою. Враховуючи часті зміни чинного законодавства, сучасні бухгалтерські програмні продукти передбачають постійне оновлення. Тому виділяти окремо питання щодо його необхідності та визначати відсоток важливості (авторами пропонується ранжування запропонованого переліку питань) даного питання на однаковому рівні з іншими, є недоцільним.

Щодо вибору програмного забезпечення для ведення обліку в ІТ-компанії, то враховуючи наведені вище потреби в наданні інформації та функціональному забезпеченні, рекомендуємо при побудові методики вибору бухгалтерського програмного продукту також враховувати і такі питання:

- чи має програмне забезпечення хмарну версію;
- чи наявні інструменти для формування звітності за розрізами, визначеними користувачами;
- чи передбачені можливості доопрацювання програмного забезпечення власними силами;
- з якими застосунками/програмами інтегрується.

Висновки. Цифровізація економіки призводить до суттєвих змін в діяльності ІТ-компаній, з одного боку стимулюючи розвиток їх діяльності (в частині розробки цифрових продуктів), а з іншого – вимагаючи впровадження сучасних цифрових технологій для управління їх діяльністю. В сучасних умовах серед ІТ-компаній поширена така форма організації обліку, як аутсорсинг, яка має в умовах використання цифрових технологій декілька варіантів реалізації. Розкриті особливості вибору програмного забезпечення для ведення обліку в ІТ-компаніях та наведено додаткові характеристики, які потрібно враховувати під час вирішення даного питання.

Список літератури.

1. ІТ в Україні: цифри, перспективи та бар'єри. 25 липня 2021 р. Сайт DLF Attorneys-at-law Ukraine. URL: <https://dlf.ua/ua/it-v-ukrayini-tsfri-perspektivi-ta-bar-yeri/>
2. Конева М.В. Методика вибору ІКТ для ефективної організації бухгалтерського учета підприємств строительной отрасли. ЕГИ. 2021. № 2 (34). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-vybora-ikt-dlya-effektivnoy-organizatsii-buhgalterskogo-ucheta-predpriyatiy-stroitelnoy-otrasli>
3. Курган Н. В. Обґрунтування вибору ERP-рішення для цифровізації обліку, аналізу та управління на підприємстві України. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2020. Т. 1. № 17. С. 238–249
4. Ляхович Г.І. Розвиток організації бухгалтерського обліку на засадах аутсорсингу: теорія та методологія: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2018. 300 с
5. Малишкін О.І. Трансформація форм бухгалтерського обліку під впливом цифровізації. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту; 10 грудня 2020 р. Київ, КНЕУ, 2020. 587 с. С. 431-434
6. Михайло Федоров: цифровізація та розвиток ІТ-сектору допоможуть Україні подолати економічну кризу. Прес-офіс Міністерства цифрової трансформації України. 23 червня 2021 р. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mikhaylo-fedorov-tsifrovizatsiya-ta-rozvitok-it-sektoru-dopomozhut-ukraini-podolati-ekonomichnu-krizu>
7. Соколенко Л.Ф. Цифровізація як вектор розвитку економічних систем та модернізації системи бухгалтерського обліку. Облік і фінанси. 2019. № 3. С. 40-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2019_3_7.
8. Шишкова Н.Л. Перспективи ІТ-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2019. № 3. С. 146-159. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2019_3_18

References.

1. The official site of DLF Attorneys-at-law Ukraine (2021), “IT in Ukraine: figures, prospects and barriers”, available at: <https://dlf.ua/en/it-v-ukrayini-tsfri-perspektivi-ta-bar-yeri/> (Accessed 4 June 2021)
2. Koneva, M.V. (2021), “Methods of choosing ICT for the effective organization of accounting of enterprises in the construction industry”, *EGI*, vol. 2 (34), available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-vybora-ikt-dlya-effektivnoy-organizatsii-buhgalterskogo-ucheta-predpriyatiy-stroitelnoy-otrasli> (Accessed 4 June 2021)
3. Kurhan, N.V. (2020), “Substantiation of the choice of ERP-solution for digitization of accounting, analysis and management at the enterprise of Ukraine”, *Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy “Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut”*, vol. 17, issue 1, pp. 238-249
4. Liakhovych, H.I. (2018), *Rozvytok orhanizatsii bukhgalters'koho obliku na zasadakh outsorsynhu: teoriia ta metodolohiia* [Development of the organization of accounting on the basis of outsourcing: theory and methodology], Publisher Kushnir GM, Ivano-Frankivsk, Ukraine
5. Malyskin, O.I. (2020), “Transformation of forms of accounting under the influence of digitalization”, *Zb. Materialiv Oblik, analiz, audyt ta opodatкування: suchasna paradyhma v umovakh staloho rozvytku* [Coll. Materials Accounting, analysis, audit and taxation: a modern paradigm in terms of sustainable development:], VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoi 20-j richnytsi stvorennia kafedry audytu [VI International. scientific-practical conference dedicated to the 20th anniversary of the Department of Audit], KNEU, Kyiv, Ukraine, December 10, pp. 431-434
6. The official site of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine (2021), “Mykhailo Fedorov: digitalization and development of the IT sector will help Ukraine overcome the economic crisis”, available at: <https://thedigital.gov.ua/news/mikhaylo-fedorov-tsifrovizatsiya-ta-rozvitok-it-sektoru-dopomozhut-ukraini-podolati-ekonomichnu-krizu> / (Accessed 24 June 2021)
7. Sokolenko L.F. (2019), “Digitization as a vector of development of economic systems and modernization of the accounting system”, *Accounting and finance*, vol. 3. pp. 40-48.
8. Shyshkova, N.L. (2019), “Prospects for IT-modernization of accounting: actualization of theory and practice”, *Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho hirnychoho universytetu*, vol. 3, pp. 146-159.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2021 р.